

Шурин Ігор Васильович

начальник відділу державної реєстрації
актів цивільного стану по Дніпровському,
Солонянському районах Південно-
Східного міжрегіонального управління
Міністерства юстиції (м. Дніпро),
викладач кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

В конституційному праві принцип рівності є одним із основних в питанні забезпечення прав і свобод людини. Майже кожна демократична країна прагне встановити його на конституційному рівні, гарантуючи рівні основні права для всіх громадян незалежно від їх статі. Україна не виняток, оскільки Конституцією України прямо встановлено, що чоловіки та жінки є рівними між собою [1-3].

Одним із проявів принципу такої рівності є рівність чоловіка та жінки, що означає рівний підхід до всього незалежно від статі, який отримав назву принципу гендерної рівності, що є відносно новим проявом, який із кожним роком набуває дедалі більшого розмаху.

Саме цій тематиці ми присвяtimo увагу.

Останнім часом цьому питанню приділяється особлива увага. Так, гендерна рівність у юридичних межах розглядається такими вченими, як О. Львова, Н. Болотіна, О. Лукашова, О. Мельникова, О. Матвієнко, Т. Мельник, С. Поленіна, Н. Оніщенко, П. Рабінович, В. Тимошенко та інші.

Як зазначала у 2012 році посол Державного департаменту США з глобальних жіночих питань Мелан Вервієр: «Гендерна рівність - це надзвичайно важлива ділянка. Йдеться не про те, що жінки ліпші за чоловіків, а про визнання потреби в рівній участі чоловіків і жінок в усіх громадських справах. Чоловіки й жінки мають разом реалізовувати власний потенціал, спираючись на свій досвід, закладати підвалини майбутнього. Бракові такої рівноваги, такої спільної участі колись не надавали належного значення. Так було і в нашій країні. У США жінки поступово входили до політичного, законодавчого життя. Лише сьогодні ми наблизилися до справдження наших надій. Роль жінок в управлінні стає вагомішою, вони мають брати участь у вирішенні проблем на будь-якому рівні: національному, штатів, місцевому. Мають долучатися до вирішення проблем, які непокоять кожного. Згідно з результатами досліджень Світового Банку, що більшу участь жінки беруть у суспільно-політичному житті, то менше корупції. Жінок треба висувати на вищі посади. Не можна сказати, що є безпосередній вплив, що жінки не можуть бути корумпованими. Але це факт: що більше жінок на вищих щаблях влади, то менше в суспільстві корупції. Є певна залежність» [4].

Однак, українське суспільство ще задовго до висновків пані Вервієр стало на шлях закріплення гендерної рівності на законодавчому рівні. Так, у далекому 2005 році Верховною Радою України було прийнято відповідний Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (далі – Закон). Саме в цьому Законі вперше було визначено такий термін, як «гендерна рівність» та «дискримінація за ознаками статі». Відповідно до Закону, гендерна рівність - рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

В подальшому, із розвитком державності та політичної організації суспільства, вказаний Закон було доопрацьовано з огляду на те, що чинне законодавство України містить певні неузгодженості, зокрема, в ньому відсутнє визначення гендерно зумовленого насильства, у якого є багато проявів (домашнє насильство, зґвалтування, фізичні напади, переслідування, сексуальні домагання тощо), не передбачає ефективного цивільно-правового захисту потерпілих, гендерної складової у проведенні превентивних заходів.

З огляду на це, наприкінці 2017 року Верховною Радою України було прийнято Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», яким, в свою чергу, було внесено зміни до Закону в частині конкретизування причинно – наслідкового зв'язку спричинення домашнього насильства саме за ознаками статевої належності.

Відтак, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» зі змінами, внесеними у відповідності до Закону України «Про запобігання та проти-

дію домашньому насильству» дає розуміння, що прояви дискримінації за ознаками статі можливе не лише у вигляді штучного створення умов, які унеможливають доступ чоловіків та жінок у рівній мірі до суспільно важливих питань, а і у вигляді домашнього насильства, спричиненого статевою належністю. І, як наслідок, Закон дозволяє розробити комплекс дій, спрямованих на виявлення, протидію та запобігання дискримінації за ознаками статі, які походять як із службових, так і з сімейних відносин.

Усі перелічені вище фактори свідчать про те, що на сьогоднішній день Україною взято вектор на імplementацію положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 11.05.2011, (Стамбульська конвенція), що дозволить нашій державі наблизитись до стандартів запобігання та протидії як проявам гендерної нерівності, так і домашньому насильству, скоєному на цьому підґрунті. Це знаходить своє відображення у тих нормативно – правових актах, що приймаються на основі вказаних вище Законів (вносяться зміни до кодексу законів про працю України, Цивільний процесуальний кодекс та інші), а також затверджується державна політика з питання гендеру у закладах освіти.

Так, важливим, на нашу думку, документом, який може нести позитивні наслідки, є затверджена відповідним розпорядженням Кабінету Міністрів України Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020». У ній відображене нове розуміння гендеру; встановлюється вимога проведення гендерної експертизи всієї навчальної й методичної літератури; встановлюється введення до документообігу принципів гендерночутливого мовлення/мови через упровадження стратегій фемінізації, нейтралізації, уникнення андроцентризму й сексизму в закладах дошкільної освіти; визначається, що предметно-розвивальне середовище, добір іграшок, облаштування центрів активності (ігрових зон), доступ дітей до приладдя мають враховувати інтереси всіх дітей, не закріплювати їх за статевою ознакою та забезпечувати однакові можливості в доступі до користування різними іграшками, спортивним інвентарем тощо; передбачається надання суб'єктам навчально-виховного процесу відповідної віку інформації щодо можливості професійного самовизначення без обмеження їхньої свідомості межами «жіночих»/«чоловічих» професій; передбачається обов'язкове проходження педагогічним персоналом дошкільних закладів, учителями загальноосвітніх навчальних закладів, персоналом закладів професійно-технічної освіти, викладацьким складом закладів вищої й післядипломної освіти курсів підвищення кваліфікації з гендерної тематики на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти (після відповідної сертифікації працівників цих установ) або інших освітніх закладів чи осередків гендерної освіти (центрів, кафедр, студій, тощо) у закладах вищої освіти, обов'язкове проходження керівним складом закладів освіти (структурних підрозділів) стажування (підвищення кваліфікації) з гендерної тематики на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти та/або закладів вищої освіти, що мають відповідні (гендерні) кафедри чи центри; під час прийому на роботу освітніх працівників (особливо за призначення їх на керівні посади) запроваджується обов'язкова умова проходження стажування з питань гендерної рівності та недискримінації; встановлюється збільшення кількості науково-дослідницьких тем із гендерної проблематики, що виконуються за кошти Державного бюджету України [5].

Підсумовуючи, можемо сказати, що абсолютна рівність чоловіків і жінок у демократичному суспільстві полягає в наданні однакових можливостей для реалізації ними своїх прав і виконання власних обов'язків, а також захисту інтересів задля рівного співіснування в усіх сферах життєдіяльності.

1. Конституція України
2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»
3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»
4. Мелан Вервієр: Що більше жінок на вищих щаблях влади, то менше в суспільстві корупції [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://iwp.org.ua/ukr/public/551.html>
5. Наталія Буковинська «ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ: ШЛЯХ ДО УСПІХУ ЧИ ЗАГРОЗА МАЙБУТНЬОМУ?», Підприємництво, господарство і право, №3, 2017р, с. 191-194.